

ΙΔΙΩΤΙΚΟΠΟΙΗΣΕΙΣ :

Μύθοι και πραγματικότητα

Η άνοδος της Νέας Δημοκρατίας στην εξουσία μετά τις εκλογές του Απριλίου του 1990 άνοιξε το δρόμο για την προσπάθεια επιβολής των θεωριών του νεοφιλελευθερισμού στην ελληνική οικονομία και κοινωνία με μια δεκαετία και περισσότερο καθυστέρηση από ανάλογους πειραματισμούς σε ευρωπαϊκό επίπεδο. Οι "ιδιωτικοποιήσεις" είναι μια από τις βασικές θεματικές της νεοφιλελεύθερης μυθολογίας.

Μ. ΝΙΚΗΤΑΣ

Στην αφετηρία των θεωριών του φιλελευθερισμού βρίσκουμε μια διαπίστωση που αφορά τη διεύρυνση των δραστηριοτήτων του κράτους που δεν έχει όμως μόνο σχέση με το συγκυριακό γεγονός της ανόδου του ΠΑΣΟΚ στην εξουσία. Στην πραγματικότητα το ελληνικό κράτος από τη γέννησή του δεν έπαψε να επεκτείνεται διαρκώς και να ενδιαφέρεται για όλες τις δραστηριότητες της κοινωνικής ζωής. Διαμέσου της πολιτικής του και της συγκεκριμένης πρακτικής που ακολούθησε στον τομέα της εκβιομηχάνισης το κράτος καθόρισε τις οικονομικές του κατευθύνσεις. Στον κοινωνικό τομέα η επέκταση του πεδίου της κεντρικής εξουσίας οδήγησε τα τελευταία χρόνια στο κράτος-πρόνοια, που διαμέσου της παιδείας μοιράζει τη γνώση, διαμέσου της κοινωνικής ασφάλισης την κοινωνική προστασία, διαμέσου των οικογενειακών επιδομάτων ενισχύει την οικογένεια, διαμέσου του ταμείου ανεργίας την προστασία των εργαζομένων από τις αβεβαιότητες της εργασίας. Τέλος, το κράτος-πρόνοια αναδιανέμει τα εισοδήματα αρχικά μέσα από την εφορία και στη συνέχεια με τις ρυθμίσεις των μισθών. Αυτή η ευθύγραμμη πορεία των τελευταίων δεκαετιών δεν οφείλεται μόνο ούτε κυρίως στην αριστερά.

Μέσα σε αυτή τη συνεχή πορεία διεύρυνσης του κράτους πρέπει να εξετάσει κανείς και τις εθνικοποιήσεις ή κρατικοποιήσεις, που φυσικά δεν ξεκίνησαν με την άνοδο του ΠΑΣΟΚ στην εξουσία το 1981.

Βασικό στοιχείο του προγράμματος του νεοφιλελευθερισμού αποτελεί η κατα-

δική του κράτους-παραγωγού και η πρόθεσή του να επιστρέψει τις διάφορες κρατικές επιχειρήσεις το γρηγορότερο δυνατό στην ιδιωτική πρωτοβουλία με την ιδιωτικοποίησή τους. Βασικό επιχείρημα για την τοποθέτηση αυτή αποτελεί ότι ο ρόλος του κράτους δεν είναι να παράγει αλλά να φροντίζει για την ασφάλεια των πολιτών και των αγαθών από εσωτερικούς και εξωτερικούς κινδύνους. Οι δηλώσεις αυτές συνοδεύονται από τη διαπίστωση ότι το κράτος είναι κακός διαχειριστής των επιχειρήσεών του.

Γενικά στις νεοφιλελεύθερες θεωρίες επικρατεί η αντίληψη ότι οι δημόσιες επιχειρήσεις δεν σέβονται τους νόμους της αγοράς, έχουν πλεονάζων προσωπικό με δημοσιοϋπαλληλική νοοτροπία και μονιμότητα, ότι εξυπηρετούν με τιμές που βρίσκονται κάτω του κόστους παραγωγής, ότι πραγματοποιούν χαμηλότερες επενδύσεις από εκείνες που πραγματοποιεί ο ιδιωτικός τομέας, ότι έχουν διαρκώς ελλείμματα που καλύπτονται τελικά από το δημόσιο προϋπολογισμό, δηλαδή τον φορολογούμενο. Όλα δε αυτά τα μειονεκτήματα δεν αντισταθμίζονται, κατά τους ίδιους πάντα, από το γεγονός και μόνο ότι ο δημόσιος τομέας θα μπορούσε να δώσει ενδεχόμενα σε μια δεδομένη στιγμή ώθηση στην υπόλοιπη οικονομία.

Για όλους τους παραπάνω λόγους θεωρούν λοιπόν κάτι παραπάνω από αναγκαία την αποκρατικοποίηση. Όμως από κει και πέρα αρχίζουν τα προβλήματα αφού τίποτα άλλο συγκεκριμένο δεν αναφέρεται στα νεοφιλελεύθερα προγράμματα. Έτσι εκ των προτέρων κανείς δεν είναι σε θέση να πει με ποιόν τρόπο θα γίνει η μετάβαση αυτή, ούτε να καθορίσει την έκτασή της ούτε πολύ περισσότερο το χρονοδιάγραμμα και τους όρους με τους οποίους θα πραγματοποιηθεί. Οι δια-

πιστώσεις αυτές δεν ισχύουν μόνο για την ελληνική νεοφιλελεύθερη δεξιά αλλά και για τους ευρωπαίους ομοϊδεάτες τους.

Η εμπειρία της Θάτσερ στη Μεγάλη Βρετανία έδειξε ότι παρόλο που είναι δυνατό να επιστρέψει κανείς τις δημόσιες επιχειρήσεις στον ιδιωτικό τομέα, αυτό δεν είναι ούτε εύκολο, ούτε μια γρήγορη διαδικασία. Οι κυριότεροι λόγοι που εμποδίζουν τη γρήγορη μετάβαση από το δημόσιο στον ιδιωτικό τομέα αφορούν την αποδοτικότητα-βιωσιμότητα της εταιρείας και τα διαθέσιμα κάθε χρονική στιγμή κεφάλαια για την εξαγορά της.

Φυσικά δεν πρέπει να μας διαφεύγει το γεγονός ότι το κράτος έχει αναλάβει εκτός από κάποιες βιομηχανικές επιχειρήσεις και το σύνολο σχεδόν των οργανισμών κοινής ωφέλειας. Για τους τελευταίους το ζήτημα της ιδιωτικοποίησης γίνεται ακόμα πιο περίπλοκο αφού συνήθως μέσω των οργανισμών αυτών το κράτος ασκεί μια κάποιου είδους κοινωνική πολιτική. Για τις επιχειρήσεις αυτές, το επιχείρημα για την ιδιωτικοποίηση είναι τα τεράστια ελλείμματά τους.

Όμως πρέπει κανείς να αναρωτηθεί τι σημαίνει έλλειμμα σε μια τέτοια επιχείρηση. Αν τα τιμολόγια των λεωφορείων, του νερού, του ηλεκτρικού είναι κάτω από το κόστος, αυτό είναι γιατί η κυβέρνηση επέλεξε να ασκήσει κάποιου είδους κοινωνική πολιτική και να μην επιβαρύνει το μισθωτό εργαζόμενο, καταναλωτή, υπέρμετρα. Ο αντίλογος είναι ότι τα ελλείμματα αυτά θα καλυφθούν από τον προϋπολογισμό, δηλαδή από τα έσοδα της φορολογίας και άρα τελικά από το σύνολο των φορολογουμένων.

Κανονικά με το σύστημα αυτό θα ήταν δυνατό να επιμερισθούν τα βάρη διαφορετικά, και εκείνοι που κατά τεκμήριο έχουν περισσότερα να συνεισφέρουν και περισσότερα στο κοινωνικό σύνολο. Όμως, λόγω του εξοργιστικά άδικου συστήματος που θέλει μόνο τους εργαζόμενους μισθωτούς και συνταξιούχους να πληρώνουν φόρους, τα πράγματα περιπλέκονται αφού οι ασθενέστερες οικονομικά τάξεις, δηλαδή οι μισθωτοί και συνταξιούχοι, καλούνται να πληρώσουν τα ελλείμματα. Για το λόγο αυτό επιβάλλεται να δοθεί ιδιαίτερο βάρος στην αλλαγή του φορολογικού συστήματος αλλά αυτό δεν αλλάζει την ουσία του θέματος:

Με ένα πιο δίκαιο φορολογικό σύστημα μια κοινωνική πολιτική θα επεδίωκε να αναδιανέμει το εισόδημα ανάμεσα στις διάφορες κοινωνικές τάξεις επιβαρύνοντας περισσότερο τις υψηλότερες εισο-

δηματικές τάξεις καλώντας τις να πληρώσουν μεγαλύτερο μερίδιο στις κοινωνικές παροχές.

Αν το κόστος λειτουργίας των επιχειρήσεων αυτών είναι μεγαλύτερο απ'ό,τι θα έπρεπε, το επιχείρημα της κακής διαχείρισης σκόπιμα αποσιωπά ότι την κύρια ευθύνη για την κατάσταση που δημιουργείται την έχουν οι ίδιοι οι αστοί πολιτικοί και το πολιτικό σύστημα που δεν δέχεται κανένα ουσιαστικό έλεγχο των εργαζομένων πάνω στις δραστηριότητές τους. Πρέπει λοιπόν να διαθέτει κανείς πολύ θράσος για να ζητάει στη συνέχεια τα σπασμένα να τα πληρώνουν εκείνοι που κατά τεκμήριο δεν ευθύνονται καθόλου για όλη την κατάσταση που δημιουργήθηκε και αναπαράγεται συνέχεια.

Και κάτι ακόμα που δεν πρέπει να ξεχνάμε. Οι περισσότερες εταιρείες πέρασαν στο δημόσιο γιατί ήταν προβληματικές, δηλαδή μη αποδοτικές την εποχή που ήταν ιδιωτικές. Συνεπώς δεν είναι μόνο το δημόσιο κακός παραγωγός με την έννοια που το θέτουν οι νεοφιλελεύθεροι αλλά και ο ιδιώτης και τίποτε δεν εγγυάται ότι σε λίγα χρόνια δεν θα είναι και

πάλι προβληματικές όσες επιχειρήσεις σήμερα εξυγιανθούν και ιδιωτικοποιηθούν. Για τις υπόλοιπες είναι αξιο απορίας τι θα τους βρει το τόσο ελκυστικό ο ιδιώτης επενδυτής για να μπει στην περιπέτεια να τις εξυγιάνει, εκτός βέβαια και αν του δοθούν σε εξευτελιστική τιμή. Όλα τα παραπάνω οδηγούν στο συμπέρασμα ότι αλλού βρίσκεται το πρόβλημα από εκεί όπου το τοποθετούν οι υποτιθέμενοι ειδικοί τεχνοκράτες και για αυτό είναι επιτακτικό οι εργαζόμενοι να υπερασπιστούν τον εθνικοποιημένο τομέα της οικονομίας απέναντι σε κάθε επιβουλή και σχέδια της αστικής τάξης.

Ας μην ανησυχούν οι διάφοροι καλοθελητές. Λύσεις υπάρχουν αλλά απαιτούν διαφορετικό οικονομικό, κοινωνικό και πολιτικό σύστημα από αυτό που προσφέρουν σήμερα τα διεφθαρμένα καπιταλιστικά και γραφειοκρατικά κράτη, ένα σύστημα που να στηρίζεται στην αυτοδιαχείριση και στον έλεγχο της παραγωγής από τους εργαζόμενους.

Μ. Νικήτας

